

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати”: затверджене наказом М-ва фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 10. – С. 75-79.
14. Пушкарь М.С. Организация учета в объединениях: [учеб. пособие] / М.С. Пушкарь. – К.: УМК ВО, 1989. – 56 с.
15. Чабанюк О.М. Проблеми внутрішнього контролю витрат на формування собівартості путівок у санаторно-курортних організаціях / О.М. Чабанюк // Наукові записки. наук. - техн. зб. Української академії друкарства: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Б.В. Дурняк, В.З. Майк, О.В. Мельников та ін.]. – Львів: вид-во Української академії друкарства, 2007. – № 2 (12). – С. 38-43.

657.4

*Перевозова І.В., к.е.н., доцент, Кафка С.М., к.е.н., доцент,
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРТИЗИ БІЗНЕС-ПЛАНУ

Бізнес-ідея на певному етапі свого становлення отримує чіткіші риси шляхом формування бізнес-плану. Отримання бізнес плану може здійснюватися декількома способами: самостійна розробка; придбання готового; розробка спеціалізованою фірмою. Процес розробки бізнес-плану є наукоємним та зовсім нелегким. Але в будь-якому випадку (з більшою чи меншою необхідністю) буває необхідно перевірити вірогідність результатів і висновків уже розробленого бізнес-плану. Проте важливим питанням залишається визначення та врахування якості розробленого бізнес-плану, що потребує подальших досліджень. Подібна експертиза бізнес-плану припускає, у першу чергу, перевірку маркетингової інформації, розрахунків грошових потоків і фінансових результатів, а також аналіз ризиків, що, найчастіше, ігнорується при розробці бізнес-планів, однак дуже необхідний для прийняття управлінських рішень, для визначення банком процентної ставки по кредиту й т.п.

Від якісних ознак прогнозних показників залежить кінцевий успіх бізнес-ідеї загалом [3, с.179]. На етапі завершеності розробки та обґрунтування бізнес-ідеї виникає проблема, яка потребує конкретного розв'язання: експертиза реальності бізнес-плану. Ідеально, щоб людина (люди), які проводитимуть експертизу та аналіз бізнес-плану були безпосередньо не пов'язаний з цією діяльністю (проектом), але була компетентною в питанні, що оцінюється та чесною як рецензент та висловив професійну думку про всі суттєві аспекти, які є критичними для успіху справи (проекту). Це найкраще можуть зробити лише професіонали - професійні кредитні аналітики, експерти-економісти, аудитори. Враховуючи низьку вартість цих послуг в нашій країні, цей додатковий крок - виключно вигідна операція, яка може зробити величезний вплив на результат розгляду вашого бізнес-плану.

Основними недоліками дослідження даної проблеми є відсутність конкретних напрацювань вітчизняних науковців. У науковій літературі цій ідеї присвячено 1-2 стор. тексту підручника, де визначено необхідність експертизи бізнес-плану та перераховано предмет експертизи, недоліки [1, 2, 4]. Цілком відкритими залишаються методичні та процедурні питання фінансової експертизи бізнес-плану та єдиний підхід до експертного висновку бізнес-плану.

Загальною негативною рисою бізнес-планування на сучасному етапі господарювання є необґрунтованість (або поверхневий аналіз) прогнозу збуту. Оскільки експертиза бізнес-проекту передбачає не тільки перевірку правильності розробки документації, а діагностику досяжності поставлених стратегічних цілей, то основна увага приділяється саме маркетинговим аспектам. Отже, предметом експертизи бізнес-плану при маркетинговому підході є не фінансовий план або відповідні бюджети, а досяжність виставленої мети при окреслених стратегіях.

Підходи до такої експертизи можуть бути різні за класифікаційними ознаками:

1. за рівнем професійного підходу (глибини):

професійна експертиза бізнес-плану, що передбачає конкретні рекомендації по поліпшенню кожного розділу бізнес-плану і виправленню недоліків;
доопрацювання і виправлення бізнес-плану що передбачає самостійне виправлення помилок і помилок, виходячи з наданої інформації.

2. за об'єктами:

якість продукції (товарів, послуг);

ціна;

канали збуту;
фінансовий план;
методи роботи з покупцями тощо.

3. за рівнем деталізації:

повна;

локальна;

фрагментарна.

Процес експертизи бізнес-планів включає наступні основні стадії:

1. Вивчення бізнес-плану підприємства: аналіз документація, інтерв'ювання відповідальних (зацікавлених) осіб.

2. Виокремлення проблемних («вузьких») місць у бізнес-плані.

3. Інформаційно-методичне забезпечення експертизи: визначення необхідних джерел інформації (законодавчо-нормативних, методичних, спеціалізованих, статистичних, фінансових, результати проведених інтерв'ю), вибір методів перевірки розрахунків та прогнозів.

4. Фактичний аналіз інформації: проміжні висновки стосовно окреслених проблемних («вузьких») місць у бізнес-плані.

5. Підготовка звіту: письмовий виклад основних висновків та рекомендацій.

6. Представлення звіту замовникові: передача письмового звіту, усні коментарі після ретельного ознайомлення замовником.

Наприклад, комплексна експертиза бізнес-плану включає (для будівництва):

1. Розробку прогнозів та нормативів для фінансово-економічних розрахунків;

2. Розроблення Кошторису витрат на бізнес-план у відповідності з основними складовими: земельна ділянка; проектні роботи; комунікації; будівництво; маркетинг і реклама; експлуатація; податкові відрахування (у всі бюджетні та позабюджетні фонди); черговість забудови; графік освоєння фінансових вкладень; джерела, обсяги і терміни фінансування; план продажу.

3. Вивчення існуючих фінансових параметрів бізнес-плану і пропозицію шляхів максимізації прибутку.

4. Прогнозні звіти про рух грошових коштів.

5. Експертиза методології розрахунку ключових показників:

чистий дохід;

внутрішня норма прибутковості;

прибутковість власного капіталу;

період окупності інвестицій;

точка беззбитковості бізнес-плану.

6. Аналіз ризиків бізнес-плану, плановані заходи щодо їх запобігання та усунення;

7. Аналіз чутливості фінансового результату бізнес-плану до основних розрахункових параметрів;

8. Загальні висновки.

На відміну від процесу розробки бізнес-плану, на етапі його експертизи вже існує статистична інформація, яка може бути вивчена. Така інформація відноситься до предмету дослідження експерта.

Предмет експертизи бізнес-плану може бути визначений двохаспектною характеристикою (рис. 1).

З точки зору технологічного аспекту експертиза бізнес-плану може бути розглянута як окремі процеси (відповідно ознайомчий, інформаційно-методичний, дослідницький, контрольний та узагальнюючий).

Відповідно, складові процеси експертизи за аналогією до виробничих можна досліджувати як окремі технологічні процеси в загальному процесі.

Експертиза бізнес-плану як певний напрямок діяльності людей, що виробляє інформацію (продукт праці), має свою технологію виготовлення, зумовлену об'єктом праці, метою та завданнями.

Системна характеристика експертизи бізнес-плану повинна базуватися на таких ознаках:

наявність зв'язків (у тому числі зворотних);

поділ на частини;

наявність структури (упорядкованих елементів);

цілеспрямованість;

збереження певної стійкості в заданих межах під впливом зовнішніх факторів;

багатоаспектність.

Рис. 1. Структура формування предмета експертизи бізнес-плану

До базових критеріїв оцінки предметів експертизи бізнес-плану повинні належати: наочність, повнота, достовірність і якість поданої інформації.

Специфіка організації саме процесу експертизи бізнес-плану полягає в тому, що здійснення конкретних операцій та етапів чітко пов'язане з завданням певного визначеного замовника.

Будь-який процес може бути представлений у вигляді сукупності елементарних операцій, що виконуються у певній послідовності відповідно до завдання. Ступінь елементарності та групування операцій напряму залежать від окреслених завдань (відповідно до досліджуваних процесів завдань, що ставить система управління для досягнення окресленого завдання в межах визначеної стратегії).

Тому для здійснення процесу їх організації необхідно визначити базові (елементарні) структурні елементи, якими виступають відповідні фінансові, контрольні та аналітичні операції.

Отже, технологія експертизи бізнес-плану є наступною: операції відповідних категорій формують відповідні інформаційні процедури; сукупність процедур складають технологічні етапи, які, в свою чергу, визначають технологію конкретного процесу.

Сукупність операцій в межах технологічного процесу може бути розглянута як окрема система, що підлягає впорядкуванню в просторі й часі (рис. 2).

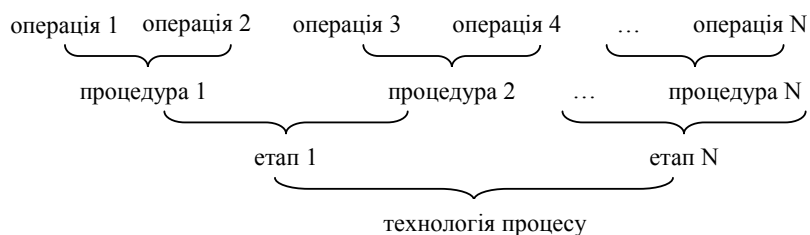

Рис.2. Система експертизи бізнес-плану в технологічному аспекті.

В структурному аспекті система експертизи бізнес-плану може бути розглянута як сукупність окремих елементів організаційної структури – конкретних об'єктів бізнес-плану.

Отже, предмет організації експертизи бізнес-плану охоплює:

технологічні процеси експертизи;

працю людей, які здійснюють експертизу;

дослідження конкретних об'єктів бізнес плану в межах завдання замовника;

вдосконалення та забезпечення реалізації бізнес-плану.

От же, в загальному організацію експертизи бізнес-плану можна представити наступним чином (рис. 3).

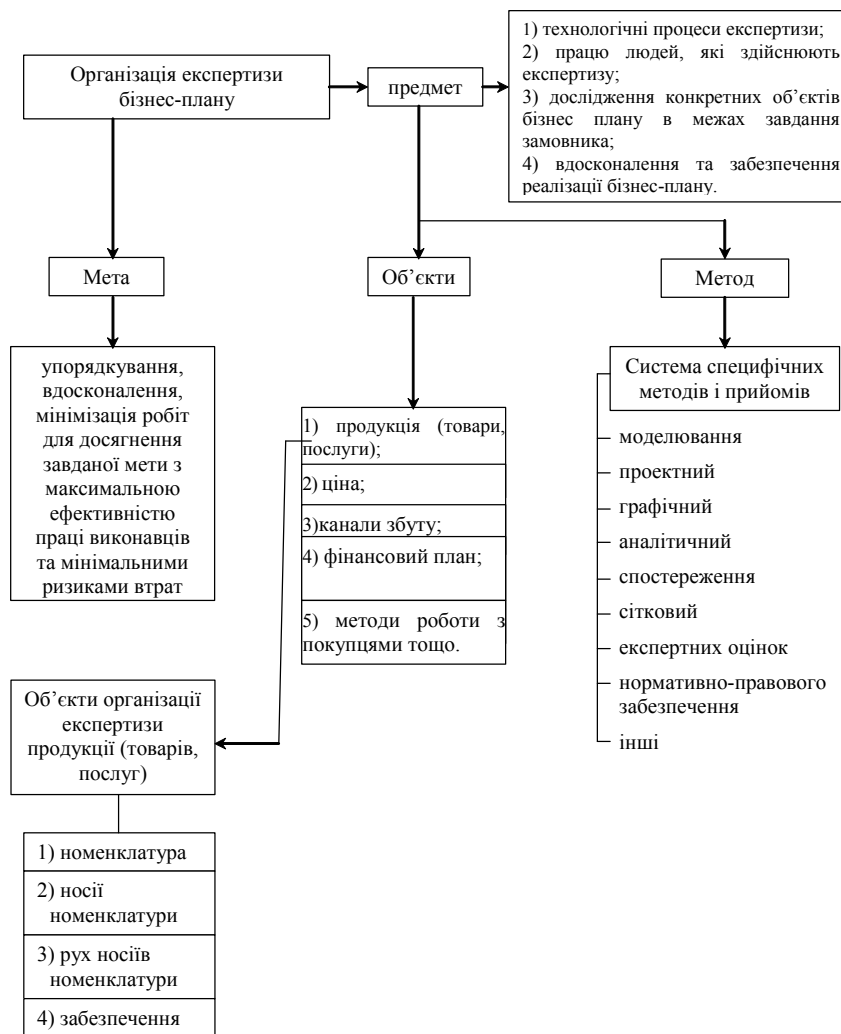

Рис. 3. Організація експертизи бізнес-плану

Знову ж таки негативною рисою експертизи бізнес-планів діяльності (проектів) на сучасному етапі є низький обсяг досліджень, що проводяться експертом. З перерахованих вище в процесі дослідження для конкретного предмету можуть бути вибрані два-три об'єкта, для яких проводяться опитування і фактичний аналіз ринкової ситуації. Обумовлюється це тим, що наявність бізнес-плану припускає попереднє опрацювання його підприємством, і завданням експерта є повторна перевірка основних моментів зі своєї точки зору. На відміну від бізнес-плану пошук ринкових можливостей та основні прогнози в експертизі вже сформульовані, різною мірою підтверджені даними. Експерт в свою чергу діє у рамках прийнятих прогнозів.

Окрім того, різноманітність подачі інформації у висновках експертизи бізнес-планів (звітів) ускладнює сприйняття такої інформації. Вважаємо за доцільне запропонувати стандартизовану форму висновку експертизи бізнес-плану з метою однозначного тлумачення його результатів.

ВИСНОВОК
експертизи бізнес-плану

_____ (назва бізнес-плану)

Підприємство _____ (повне і скорочене найменування підприємства, юридична адреса)

Розробник бізнес-плану _____ (повне і скорочене найменування організації, що розробила бізнес-план, її юридична адреса)

Матеріали, представлені для розгляду: _____

((бізнес-план, наявні ув'язнення по ньому, _____

_____ засновницькі документи, бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства ін. документи і їх копії)

Мета бізнес-плану _____
(короткий опис цілей і завдань бізнес-плану, запланованих до реалізації заходів)

I. Коротка інформація про підприємство

1. Загальні відомості про підприємство

_____ (дата реєстрації, форма власності, чисельність працюючих, опис виробленої продукції, робіт, послуг (далі - продукція), структура її собівартості, стан основних засобів, у тому числі їх активній частині, і інші відомості про підприємство)

2. Результати фінансово-господарської діяльності підприємства :

_____ (основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства за останніх 2 роки і поточний період, обсяг виробництва продукції в натуральному і вартісному вираженні, зростання продуктивності праці, рівень матеріаломісткості і енергоємності продукції, виручка і прибуток від реалізації продукції, обсяг зовнішньої торгівлі (у тому числі експорт, імпорт), рентабельність продукції, доля короткострокових і довгострокових зобов'язань до виручки від реалізації, коефіцієнти поточної ліквідності, забезпеченості власними оборотними коштами, забезпеченості фінансових зобов'язань активами, оборотності і інші коефіцієнти динаміка їх змін, оцінка структури балансу, висновок про фінансове становище підприємства і виявлені тенденції)

II. Характеристика бізнес-плану

3. Стратегія розвитку і використовувані технології

_____ (опис існуючих пріоритетів розвитку галузі, взаємозв'язки з бізнес-планом, опис стратегічної спрямованості підприємства по вдосконаленню технологічних процесів і модернізації існуючих виробничих потужностей, впровадженню нових технологій, оцінка реальності програми випуску продукції з обліком завантаження виробничих потужностей)

4. Продукція, ринки збуту і стратегія маркетингу

_____ (планована до випуску відповідно до бізнес-плану продукція, результати аналізу ринку, конкурентні переваги продукції в порівнянні з аналогами на внутрішньому і зовнішніх ринках існуюча і планована структура реалізації продукції по ринках збуту, канали збуту продукції, стан і динаміка розвитку власної товаропровідної мережі, заходу щодо просування продукції на ринок, висновок про ефективність стратегії маркетингу і можливості реалізації продукції в передбаченому об'ємі і при запланованому рівні цін, оцінка забезпеченості сировиною)

5. Прогнозування фінансово-господарської діяльності

_____ (умови розрахунку фінансово-економічної частини бізнес-плану зростання заробітної плати, вартості паливно-енергетичних ресурсів і інші умови, передбачені бізнес-планом заходи страхової підтримки, їх відповідність чинному законодавству, обсяг виробництва продукції, створення додаткових робочих місць, додаткові внески податків, коефіцієнт оновлення основних засобів, зміни в структурі собівартості продукції, економія сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів з розрахунку на одиницю продукції інші показники, які планується досягти, позикові, що притягаються засоби для фінансування поточної діяльності, висновок про результативності заходів, що передбачаються бізнес-планом)

6. Ефективність виробничо-господарської діяльності

_____ (показники виробничо-господарської діяльності (обсяг виробництва продукції без податків з виручки у фактичних і порівнянних цінах, співвідношення між виробленою і відвантаженою продукцією, запаси готової продукції, виручка і прибуток від реалізації, витрати на виробництво і збут, дебіторська і кредиторська заборгованість, коефіцієнти поточної ліквідності забезпеченості власними оборотними коштами, забезпеченості фінансових зобов'язань активами і інші показники, динаміка перерахованих показників), досягнення встановлених (що доводяться) показників, результати аналізу розрахунку грошових потоків, баланс)

Висновки:

_____ (коротка підсумкова оцінка ефективності планованої діяльності організації, повнота опрацювання окремих розділів бізнес-плану рекомендації організації, необхідні заходи по зниженню можливих ризиків)

_____ ((прізвище, ім'я, по батькові експерт (підпис) (дата)

В ринкових умовах господарювання жодне підприємство не може працювати прибутково без ретельно підготовленого плану. Що динамічнішим і невизначенішим стає середовище діяльності, тим чіткішим має бути плани майбутніх перспектив. Виникнення будь-якої підприємницької ідеї (створення нового бізнесу, або вдосконалення існуючого) ставить багато питань: яким є ринок продукту, хто потенційні споживачі, чи виправдовує себе проект економічно тощо. Через те для отримання відповідей на всі ці питання важливим є складання якісного бізнес-плану.

Експертиза бізнес-плану повинна бути заключним етапом його реалізації. Вона передбачає чітку методику підтвердження реальності отриманої в бізнес-плані інформації та розрахунків, реальності стратегічних цілей. Арифметична та порівнювана перевірка різних показників в бізнес-плані не задовольняє користувачів інформації, їм потрібні гарантії проведених розрахунків ідей, що представлені до реалізації та незалежна оцінка вірогідності їх досягнення в найближчому майбутньому. Тому проведення експертизи повинно будуватись на чіткій методичній основі як щодо організації її проведення, так і щодо складання висновку експерта.

Література

1. Васильченко Г. Сім кроків до успішного бізнесу - [Текст]: практ. посіб. / Г. Васильченко, С. Васильченко, Л. Вербовська, Б. Гречаник, Т. Кулик, Н. Курило, В. Поровська, Р. Шевчик – Івано - Франківськ: Видавництво "Нова Зоря", 2005.- 250 с.
2. Данилюк, М. О. Як розробити бізнес-план інвестиційного проекту? [Текст]: практ. посіб. / М. О. Данилюк, О. Г. Дзьоба, В. П. Петренко. – друге вид. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ Факел, 2003. – 84 с. – Бібліогр. с.68.
3. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: Розробка, обґрунтування та аналіз: [Текст]: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк - К.: Каравела, 2008.- 280с.
4. Македон, В. В. Бізнес-планування [Текст]: навч. посіб. / В. В. Македон. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 236 с

614.2

Бурда А.І., Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ТРІАДИ ПОТЕНЦІАЛУ НА СТАЛІЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

В умовах соціально-економічних трансформацій, що тривають в Україні, актуалізуються питання забезпечення сталого розвитку промислових підприємств як передумови підвищення їх конкурентоспроможності та економічної безпеки. Як свідчать результати систематизації й узагальнення наукових розробок з означеної проблематики, сталий розвиток підприємства узгоджується зі стабільним приростом основних техніко-економічних показників, ефективною адаптацією до зовнішніх та внутрішніх змін, що значною мірою визначається ступенем відтворення та розвитку його потенціалу.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених вибору методів оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємств дозволив виявити деякі проблеми, пов'язані з визначенням напрямків ефективного розвитку та відтворення його локальних потенціалів. Теоретичні й практичні проблеми сталого розвитку та управління потенціалом промислових підприємств висвітлюються у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О. Ареф'євої, А. Воронкової, І. Бузько, С. Іщук, Н. Краснокутської, Є. Лапіна, І. Отенко, І. Репіна, О. Сущенко, О. Федоніна, а також Т. Йеннера, К. Камерона, Р. Куїнна, Є. Попова, А. Пушкаря, А. Стріклєнда, А. Томпсона, Дж. Тіроля, Д. Шендела та інших.

Мета статті полягає у вдосконаленні методики оцінки і визначенні особливостей забезпечення сталого розвитку підприємств у контексті впливу на нього складових тріади потенціалу підприємства.

Аналіз результатів наукових досліджень з проблематики сталого розвитку засвідчив, що мейнстрімом сталого розвитку є забезпечення збалансованого розвитку економічної, соціальної та екологічної підсистем. Розвиток потенціалу підприємства на збалансованій основі зумовлює сталий розвиток підприємства в цілому. Під потенціалом сталого розвитку будемо розуміти сукупність ресурсів і можливостей, що дозволяють забезпечити збалансований еколого-соціально-економічний розвиток підприємства. З огляду на це, концептуально обґрунтовано підходи до оцінювання потенціалу крізь призму збалансованості розвитку екологічної, соціальної, економічної складових, які складають тріаду потенціалу сталого розвитку підприємства (рис. 1).

Відповідно щодо підходів до оцінювання потенціалу сталого розвитку підприємства необхідно враховувати наступне: потенціал є категорією, що немає чітко окреслених меж, не визначається певною кількістю чинників, проте будь-яке управлінське рішення має конкретний вплив на трансформацію потенціалу в перспективі.